

Mikko Lintulan laatima esitys poikasotilaista ja sotilaspojista

Muuramen Seniorien tilaisuudessa 09.01.19 klo 14.00 Tasankolassa:

1500-luvulta lähtien sodat kuuluivat Suomessa tavanomaiseen olotilaan, rauhankaudet olivat poikkeusoloja. Emämaa Ruotsin sotalaitoksen vähäisten asevoimien rinnalla käytettiin suomalaista nostoväkeä. Vaaran uhatessa Ruotsin kuninkaalla oli oikeus määrätä pääluvun mukaan joka kuudes mies - yli15-vuotias - asepalvelukseen. Kun asekuntoisia miehiä ei aina riittänyt, jouduttiin joukkoihin ottamaan myös nuorempia "sotilaspoikaikäisiä". Mielivaltainen ja sekava väenottojärjestelmä rasitti suomalaisia talonpoikia niin, että jouduttiin verisesti kukistettuun kapinaan Klaus Flemingiä vastaan ns. nuijasodassa.

Kun **Kustaa II Adolf valtakaudellaan** (1611-1632) loi Ruotsi-Suomen suurvallan, valloitti puskurivyöhykkeeksi itään Käkisalmen läänin, Inkerin ja Liivinmaan ja vei joukkonsa Keski-Eurooppaan 30-vuotiseen sotaan niin, ei ollut ihme, että sotajoukkoja tarvittiin entistä enemmän.

Sotalaitoksen miehistö koottiin nyt 10-miehisistä ruoduista, joiden tuli asettaa jalkamies eli nihti armeijaan. Ruodut koostuivat talojen isännistä, isäntien pojista ja veljistä sekä talon rengeistä. Määräysten mukaan talon ainoa poikka ei saanut sijoittaa nihdiksi, lisäksi muitakin ruodun miehiä saattoi pitää poissa sotaväestä palkkaamalla nihti asiaomaisen sijaiseksi ruodun ulkopuolelta.

Niinpä sitten sijaisina käytettiin 15-16-vuotiaita poikasotilaita, joita tilalliset ostivat ja myivät välttyäkseen omien poikiensa tai veljiensä lähettämistä sotaretkille tai kuolemaan kulkutauteihin vierailta mailla. Poikasotilaat olivat pääosin huutolaispoikia, orpoja ja muita vähäosaisia.

Tihenevät sotaväenotot veivät elinvoiman vähitellen monista Suomen kylistä. Kaikkia ottotilaisuuksiin kutsuttuja ei moitivoitunut merten taakse vieraille sotatantereille lähteminen ja niinpä miehiä pakenikin joukoittain metsiin. Useimmat pakko-otetuista nuorista poikasotilaista menehtyivätkin sotaretkillään kulkutauteihin.

Kaikesta huolimatta kuningas Kustaa II Adolf oli tyytyväinen suomalaisten hakkapeliittojen, ratsumiesten ja nihtien soturiominaisuuksiin. He olivat tottuneet tekemään kovaa työtä, kantamaan taakkaa ja kestäämään kylmää, kuumaa, nälkää ja valvomista. He olivat tottelevaisia päällikölleen, eivät olleet tottuneita nautintoihin ja noudattivat tiukkaa sotilaallista kuria monen muun myönteisen lisäksi. Paremmaksi ei voi suomalaista soturia kuvailla.

Kaarle X Kustaan kaudella väenotoissa tapahtui jälleen muutoksia. Tuolloin kukin ruotu lähetti edustajansa itse väenottoilaisuuteen, jossa tämä ilmoittautui armeijaan alokkaaksi ja ilmoitti palkkamiehensä sekä maksoi määrättyt ruotu- ja aserahat. Lautamiehet määräisivät sopivimmiksi katsomansa ehdokkaat. Talonpojilla oli oikeus myös rälssin puitteissa sijaisen palkkaamiseen.

Tällöin isännät ottivat kasvateikseen nuoria poikia, joille jopa alle 10-vuotiaina maksettiin yksi riikintaalari siitä, että suostui sijaisena sotapalvelukseen 15 vuotta täytettyään.

Palvelukseen sitoutuminen oli ehdoton, siitä irtautuminen ei ollut mahdollista ilman oikeuden päätöstä. Nuoremmilla oli mahdollisuus päästä siviiliin yli 20 vuoden uskollisen palveluksen jälkeen. Vain harvat palasivat.

Ruotsinvallan aikana varuskuntapalveluksessa olevien sotilaiden poikia rekrytoitiin jo syntymästään lähtien. Rykmenttiensä kirjoihin merkittyjä poikia kruunu avusti viljakapoilla ja taalareilla, jolloin alle 5-vuotiaat saivat yhden taalarin, 5-9 vuotiaat kaksi taalaria ja 10-14 -vuotiaat kolme taalaria vuosipalkkana. Täytettyään 15 vuotta oli hänen aika astua palvelukseen. Pienikokoiset sijoitettiin rumpaleiksi tai piipareiksi ja isoimmat miesten rinnalle komppanioihin.

Kaarle XI:n aloitteesta toteutettiin uusi ruotujakolaitos myös pohjoisempaan Suomeen Pohjanmaalle. Ruotuihin kuuluneet talot luovuttivat pienen torpan peltotilkkuineen asettamansa sotamiehen asuttavaksi ja elantonsa turvaksi. Näiden ruotusotamiesten pojat saattoivat seurata polvesta toiseen isiensä ja isoisiensä jälkiä kuten kansalliskirjailijamme J.L.Runeberg on Sotilaspoika- runossaan kuvannut.

Vanhan ruotujakolaitoksen aikana haravoitiin poikasotilasaines lähinnä huutolais- ja renkipojista, jolloin poikasotilaiden määrä oli yli kolminkertainen muiden miesten määrään nähden.

Yrjö Maunu Sprengtporten aloitti upseerikoulutuksen aatelistojista jo 13-15 vuoden ikäisinä. Perustamansa Haapaniemen koulun kasvatus- ja opetusperiaatteita sovellettiin myöhemmin myös suojeluskunta- ja sotilaspoikien parissa.

Sotilaspoikien tuli muun muassa kunnioittaa Jumalaa, rakastaa isänmaata, harjoittaa kansalaisvelvollisuuksia ja -hyveitä sekä välttää huonoja tapoja. Harrastuksiin liitettiin myös urheilu, pallopelit ja ajatuksenjuoksua kehittävä shakkipeli ym. leikit. Kyky käyttää maastoa hyväksi ja kyky arvioida maastossa etäisyyksiä ja välimatkoja sekä likimääräisten karttaluonnosten laatiminen nähtiin tärkeäksi kouluttaa.

Historian kirjoihin merkittyjä sotilaspoikia olivat mm.viipurilaiset 13 teinipoikaa jotka tuhosivat Taipaleessa vihollisleirin varastot. Pojat ylennettiin ansioistaan upseereiksi, eräs heistä oli Pertti Simonpoika, joka sittemmin kaatui lipunkantajana voitokkaassa vastahyökkäyksessä.

Isonvihan vuosina Taavetti Kivekkään riveissä taisteli nuoria poikia, jotka aiheuttivat tappioita miehittäjälle ja häiritsivät sen toimintaa. Keuruulla kirkkoherra Herpmanin kolmen ylioppilaspojan johtama nuorukaisten sissijoukko suojausi kotiseutuaan puolentoista vuoden ajan ennen tuhoutumistaan.

Ilmajoella kirkkoherra Peldanin pojat toimivat sisseinä ja tuottivat viholliselle tappioita ja vastoinkäymisiä Porin ja Vaasan tieyhteyksillä.

Sotilaspoikaikäisiä poikia oli mukana myös siinä 300 savolaisten hiihto-osastossa, joka löi Hattujen sodan aikana Savonlinnaa kohti etenevän kymmenkertaisen kasakkajoukon.

Tunnetuimpia nuorten huimapäisten poikien johtajina olivat Porin rykmentin aliupseerit Roth ja Spoof, jotka toiminnallaan aiheuttivat suoranaista pakokauhua Virtain-Ruoveden alueella.

Näistä Suojeluskuntain historiassa esitetyistä esimerkeistä voidaan päätellä, että hyvin johdetuilla ja ennakoita koulutetuilla vapaaehtoisilla joukoilla on ollut varsin merkittävä osa.

Näiden esihistoriallisten sortovuosien, vapaussodan ja heimosotien kypsyttämänä syntynyt aate isänmaan turvaamiseen, johti suojeluskuntajärjestön luomiseen. Talvisotaan mennessä suojeluskuntien toiminta oli vakiintunut ja poikaosastoissa annetulla koulutuksella oli suuri merkitys rauhanaikaisen poikatoiminnan loppuvaiheisiin, johon kuuluivat kesän 1939 vapaaehtoiset linnoitustyöt ja tehtävät YH:n aikana.

Talvisodan syttyminen johti myös suojeluskuntapoikia sodanajan palvelutehtäviin. Talvisodan jälkeen ryhdyttiin entisestään tehostamaan monella suunnalla toimivan aktiivisen nuorison sitoutumista.

Oma sotilaspoikajärjestö perustettiin vuonna 1941. Toiminta tehostui ja monipuolistui entisestään. Jokaiselle pojalle löytyi oma tehtävä ja harrastusmahdollisuus. Lajeina yleisurheilu, pesäpallo, maastajuoksu, suunnistus, uinti, hiihto, mäen- lasku, torvisoittokunta ym.ym. Vuonna 1944 oli 10 - 17 -vuotiaita sotilaspoikia noin 74000. Järjestö lakkautettiin 6.11.1944 välirauhansopimuksen 21. artiklan nojalla.

Runebergin runouden sotilas- ja sotilaspoikahahmot maanpuolustusaatteen herättäjinä ovat aivan yliverkaisia vielä tänä päivänäkin. Sotilaspoikien perinnekillassa vaikuttaa, niin varsinaisiin aitoihin sotilaspoikiin kuin nykyisiin tukijäseniinkin se vilpitön ja rehellinen oman isänmaan turvaamisen henki.

Emme osoita ketään emmekä mitään, vaan noudatamme antamaamme sotilaspoikalupausta:

"Sotilaspoikana suora on tieni,
olkoonpa tehtävä suuri tai pieni.
Kodin ja uskonnon puolesta lähden
taistohon Suomeni vapauden tähden."

Omaehtaisia muistoja:

- Kenttäpalvelusäksiisiä: sulkeis- ja marssiharjoituksia ym.
- Kartta-kompassiharjoituksia ensin luokissa sitten maastossa: merkit, osumat, mittakaava
- Kolmiotähtäysharpoituksia
- Morsetusaakkosten opettelua
- Nuotioretkiä kesäisin ja talvisin: pumpun leikkiä maastossa ym.
- Ampumaratatoimintaa: pienoiskivääriammunta, osumien näyttö ym.
- Perunannosto- ja mottitalkoot
- Urheiluharrastuksia: yleisurheilua, maastajuoksua, uintia, hiihtoa, mäkihyppyä, luistelua
- Laulua: Vala, Sotilaspoika, Vaasan marssi, Maamme, Porilaisten marssi, Ateenal. marssi
- Pilketehaalla kesällä -43,
- Asevarikon varastoalueen raivauksessa kesällä -44